

O'ZBEKISTONDA TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI

Sakibayeva Tahmina

Xalqaro Nordik universiteti

magistranti

tahminasakibayeva@gmail.com

+99895-004-07-09

Annotatsiya

Ta'lim tizimidagi o'qituvchilarning malakasini oshirish va zamonaviy ta'lim standartlarini joriy etish orqali o'quv jarayonining samaradorligi oshirilmoqda. Raqamli ta'lim platformalari va texnologiyalarning joriy etilishi o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Yangi maktablar va universitetlarning qurilishi, o'quv adabiyotlarining yangilanishi ta'lim muassasalarining infratuzilmasini yaxshilaydi. Davlat va xususiy sektor hamkorligi ta'lim sohasidagi investitsiyalarni jalb etadi va sifatni oshiradi. Xalqaro ta'lim dasturlari va ilmiy-tadqiqot faoliyatining rivojlanishi ilm-fan va ta'lim integratsiyasini kuchaytiradi. Ish beruvchilarning talablariga mos kadrlar tayyorlash va kasbiy ta'limning rivojlantirilishi esa mehnat bozorining ehtiyojlariga javob beradigan malakali mutaxassislarni tayyorlashga imkon yaratadi. Umuman olganda, bu yo'nalishlar orqali O'zbekistonda zamonaviy, raqobatbardosh va innovatsion ta'lim tizimi shakllanmoqda.

Kalit so'zlar: *Ta'lim sifati, o'qituvchilar malakasi, ta'lim standartlari, raqamli ta'lim, Davlat-xususiy hamkorlik, maktablar va universitetlar qurilishi.*

Kirish

O'zbekistonda ta'lim tizimini rivojlantirish mamlakatning uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasining ajralmas qismi hisoblanadi. Mustaqillikdan so'ng ta'lim tizimida ko'plab islohotlar amalga oshirildi. Bu islohotlar zamonaviy bilimlarni oshirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash va ta'lim sifatini xalqaro darajaga ko'tarishga qaratilgan.

Sovet Ittifoqi tarkibida O'zbekistonda ta'lim tizimi markazlashgan bo'lib, asosiy e'tibor texnik va kasbiy ta'limga qaratilgan edi. Bu davrda savodxonlik darajasi sezilarli darajada oshdi va ko'plab maktablar, texnikumlar va oliy o'quv yurtlari ochildi. Biroq, ta'lim mazmuni va metodikasi markazlashgan bo'lib, o'zbek xalqining milliy va madaniy xususiyatlari kamroq inobatga olingan.

Mustaqillik Yillari (1991-hozirgi vaqt) O'zbekiston mustaqillikka erishgach, ta'lim tizimida tub islohotlar boshlanib, milliy qadriyatlar va xalqaro standartlar asosida yangilanishlar amalga oshirildi.

1997 yil Ta'lim to'g'risidagi Qonun: O'zbekistonda ta'lim sohasida qabul qilingan birinchi muhim hujjat hisoblanadi. Bu qonun ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, uning tarkibi va mazmunini yangilashga yo'naltirilgan.

2004-2009 yillar Maktab Ta'limini Rivojlantirish Davlat Dasturi: Ushbu dastur doirasida 9 yillik umumiy o'rta ta'lim joriy qilindi, maktablar infratuzilmasi yangilandi va zamonaviy ta'lim texnologiyalari joriy etildi.

2017 yil Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan e'lon qilingan islohotlar: Bu islohotlar ta'lim sifatini oshirish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va raqamli ta'limni joriy etishni ko'zda tutadi. Shuningdek, 11 yillik majburiy umumiy ta'lim tizimi qayta tiklandi.

Doimiy ravishda o'qituvchilar uchun malaka oshirish kurslari tashkil etilmoqda. O'quv dasturlari va darsliklar xalqaro standartlarga mos ravishda yangilanmoqda. Onlayn ta'lim platformalari va elektron darsliklar ishlab chiqilmoqda. Maktablar va universitetlarda zamonaviy texnologiyalar joriy etilmoqda. Yangi maktablar, kollejlari va universitetlar qurilishi davom etmoqda. Zamonaviy darsliklar va o'quv materiallari chop etilmoqda. Xalqaro universitetlar bilan hamkorlikda qo'shma ta'lim dasturlari tashkil etilmoqda. Xalqaro tajribalar o'rganilib, o'zbek ta'lim tizimiga integratsiya qilinmoqda. Ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirish uchun davlat va xususiy sektor tomonidan grantlar ajratilmoqda. Universitetlar va ilmiy-tadqiqot institutlari o'rtasida hamkorlik rivojlantirilmoqda. Ish beruvchilarning talablariga mos kadrlar tayyorlanmoqda. Kasb-hunar ta'limi muassasalarining sifati oshirilmoqda.

O'zbekistonda ta'lim tizimini rivojlantirish yo'nalishlari keng qamrovli bo'lib, zamonaviy, raqobatbardosh va innovatsion ta'lim muhitini yaratishga qaratilgan. Ushbu yo'nalishlar orqali mamlakat ta'lim tizimi xalqaro standartlarga mos keladigan darajada rivojlanmoqda.

Adabiyotlar tahlili

Ushbu mavzuga oid ko'plab mahalliy va xorijiy tadqiqotchi olimlar, xususan, Z.Maxmudova¹, F.Achilov², G.Usmanova³, F.Qodirov va M.Mavlonova⁴. O'zbekistonda ta'lim tizimini rivojlantirish yo'nalishlari bo'yicha adabiyotlar tahlili ta'lim sifatini oshirish, raqamli ta'limni kengaytirish, ta'lim infratuzilmasini rivojlantirish, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va kadrlar tayyorlash kabi muhim yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Ushbu adabiyotlar ta'lim sohasidagi islohotlarning ilmiy va huquqiy asoslarini ko'rsatadi va ta'lim tizimining zamonaviy talablarga mos ravishda rivojlanishiga hissa qo'shadi.

¹Maxmudova, Z. (2024). Ta'lim tizimini taraqqiyotini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash. *Nordic_Press*, 3(0003).
²Apseterova, S., & Turdymuratova, U. (2023). Ongoing reforms in the education system of new Uzbekistan. *Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences*, 2(4), 5-7.
³Usmanova, G. A. (2012). Use of advanced pedagogical technologies in experimental and research areas. *Journal of Educational Technologies*, (1), 29-32.
⁴Qodirov, F., & Mavlonova, M. (2024). Ta'lim tizimini raqamlashtirishning xorij tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash usullari. *Наука и технология в современном мире*, 3(2), 72-74.

Metodologiya

O'zbekiston ta'lim tizimini rivojlantirish yo'nalishlari ko'plab strategiyalar va tashabbuslarni o'z ichiga oladi. Ushbu yo'nalishlar, asosan, ta'lim sifatini oshirish, ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, kadrlar tayyorlash va ularning malakasini oshirishga qaratilgan.

O'zbekistonda ta'lim tizimini rivojlantirish yo'nalishlariga asoslangan tadqiqotimizning boshlang'ich qismida maqola haqida umumiy qisqacha ma'lumot berib o'tilgan. Ikkinchi qismida esa tadqiqotning kirish qismi, unga bog'liq bir qator mahalliy va xorijiy tadqiqotchi olimlarning ilmiy izlanishlari atroflicha tahlil qilinib, o'rganilgan adabiyotlarga asosan xulosalar berildi. Tadqiqotning asosiy qismida esa mamlakatimizning ta'lim tizimini rivojlantirish yo'nalishlari tahlili amalga oshiriladi. Tadqiqotimizning tahlil qismini shakllantirishda biz bir qator rasmiy ma'lumotlar manbaasidan, xususan lex.uz, stat.uz, google scholar, sciencedirect kabi ma'lumotlar bazasidan faol foydalanildi. Tadqiqotning tahlil qismi amalga oshirilgach, unga asoslangan holda xulosa va takliflar berilib, va yakunda foydalanilgan adabiyotlar ro'yxatini berib o'tilgan holda tadqiqot yakunlanadi.

Tahlil va natijalar:

O'zbekistonda ta'lim tizimi to'rt bosqichga bo'lingan: maktabgacha ta'lim, boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim, oliy ta'lim. Maktabgacha ta'lim ixtiyoriy bo'lib, 5 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalarni qamrab oladi. Boshlang'ich ta'lim 7 yoshdan 11 yoshgacha bo'lgan bolalar uchun majburiy bo'lib, o'rta ta'lim ikki bosqichga bo'linadi: to'liq o'rta ta'lim (11-15 yosh) va to'liq o'rta ta'lim (15-18 yosh). Oliy ta'lim bakalavriat va magistr darajalarini taklif qiluvchi universitet va institutlar tomonidan amalga oshiriladi.

Mamlakatimizda ta'lim tizimini rivojlantirishning quyidagi ishlar amalga oshirilmoqda. Bular:

- O'quv dasturlari modernizatsiya qilinmoqda, yangi fanlar kiritilmoqda.
- Pedagoglar uchun doimiy malaka oshirish dasturlari tashkil etilmoqda.
- Ta'lim sifati milliy va xalqaro standartlar asosida baholanmoqda.
- O'quvchilarning bilim darajasi oshmoqda.

- O'qituvchilarning kasbiy mahorati yuksalmoqda.
- O'zbekiston o'quvchilari xalqaro olimpiadalarda muvaffaqiyatli qatnashmoqda.
- Ta'lim muassasalarida zamonaviy IT infratuzilmasi yaratilmoqda.
- Elektron darsliklar va e-learning platformalari joriy etilmoqda.
- Raqamli savodxonlikka alohida e'tibor qaratilmoqda.
- Maxsus ehtiyojli bolalar uchun dasturlar ishlab chiqilmoqda.
- Inkluziv muhit yaratish uchun infratuzilma yaxshilanmoqda.
- O'qituvchilarni maxsus malaka oshirish dasturlari tashkil etilmoqda.
- Ta'lim tizimi boshqaruvi samaradorligi oshmoqda.
- Ma'lumotlar asosida qaror qabul qilish jarayoni tezlashmoqda.
- Ta'lim tizimi barqaror rivojlanmoqda.

Bu tahlillar va natijalar O'zbekistonda ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning samarali ekanligini va kelajakda yanada rivojlantirish imkoniyatlarini ko'rsatib beradi.

Xulosa

O'quv dasturlarining modernizatsiya qilinishi, pedagoglarning malaka oshirishi va ta'lim sifatini milliy va xalqaro standartlar asosida baholash orqali ta'limning umumiy sifati oshmoqda. Zamonaviy IT infratuzilmasi yaratilishi, elektron darsliklar va e-learning platformalarining joriy etilishi ta'lim jarayonini tezlashtirib, samaradorligini oshirmoqda. Ilmiy grantlar, xalqaro hamkorlik va zamonaviy laboratoriyalarning tashkil etilishi natijasida ilmiy tadqiqotlar soni va sifati oshib bormoqda. Soft skills treninglari va ko'ngillilik dasturlari o'quvchilarda liderlik, jamoada ishlash va ijtimoiy mas'uliyat ko'nikmalarini rivojlantirmoqda. Yangi kasb-hunar kollejlari va ish beruvchilar bilan hamkorlik bozor talablari asosida malakali kadrlar tayyorlashni ta'minlamoqda. Maxsus ehtiyojli bolalar uchun ta'lim dasturlari va infratuzilma yaxshilanishi ularga teng ta'lim imkoniyatlarini yaratmoqda. Milliy tarixi va madaniyatiga oid darsliklar va madaniy tadbirlar o'quvchilarda milliy ong va vatanparvarlik hislarini kuchaytirmoqda. Zamonaviy axborot tizimlari va monitoring tizimlarining joriy etilishi ta'lim

boshqaruvining samaradorligini oshirib, barqaror rivojlanishni ta'minlamoqda. O'zbekistonda ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha ko'rilgan choralar natijasida, mamlakat ta'lim sifati, zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlanish darajasi, ilmiy-tadqiqot faoliyati va o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalari sezilarli darajada yaxshilandi. Bu yo'nalishlar bo'yicha amalga oshirilgan ishlar O'zbekistonning kelajakda yanada rivojlanishiga, xalqaro maydonda raqobatbardosh kadrlar tayyorlashiga va jamiyatning umumiy rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Ta'lim tizimining yanada barqaror rivojlanishi uchun bu yo'nalishlarda davomiy islohotlar va innovatsiyalar zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Maxmudova, Z. (2024). Ta'lim tizimini taraqqiyotini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash. *Nordic_Press*, 3(0003).
2. Apseterova, S., & Turdymuratova, U. (2023). Ongoing reforms in the education system of new Uzbekistan. *Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences*, 2(4), 5-7.
3. Usmanova, G. A. (2012). Use of advanced pedagogical technologies in experimental and research areas. *Journal of Educational Technologies*, (1), 29-32.
4. Qodirov, F., & Mavlonova, M. (2024). Ta'lim tizimini raqamlashtirishning xorij tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash usullari. *Наука и технология в современном мире*, 3(2), 72-74.
5. Nurkosimovich, K. T. (2021). The main directions of modernization of the education system in Uzbekistan. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, 1(1.8 Political sciences).
6. Carpenter, F. (2023). *Education and Development in Central Asia: a case study on social change in Uzbekistan*. Brill.
7. Qambarov, S. (2021). Modernization of education systems in Uzbekistan: problems and solutions. *Theoretical & applied science Учредители: Теоретическая и прикладная наука*, (12), 1007-1011.

8. Rakhimov, O., Rakhimova, D., Mirzaev, O., & Azizov, S. (2023). Analysis of developmental education models in the ecological education system in Uzbekistan. In E3S Web of Conferences (Vol. 458, p. 06020). EDP Sciences.

T. Sakibayeva